

KENTLİLİK BİLİNCİ ÖLÇEĞİNİN GEÇERLİLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI*

A STUDY ON VALIDITY AND RELIABILITY OF URBANITY AWARENESS SCALE

Doç. Dr. Hakan CANDAN

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi İİBF Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,

Email : hakancandan@kmu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-9496-9784

Gülşah KAZAK

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu,

Email : gulsahyelboga@kmu.edu.tr

ÖZET

Hızlı kentleşme olgusunun kentler açısından önemli hale getirdiği kavramlardan birisi de kentlilik bilinci olmuştur. Kent yönetimleri, kentli bireylerin kente özgü davranış sergilemeleri, kentin fiziki ve doğal yapısıyla bütünleşebilmeleri, bireyin kendini yaşadığı kentin bir parçası olarak algılaması, kentli bir birey olduğunun farkında olması ve buna uygun olarak davranabilmesi, aktif bir birey olarak kent yaşamına katılması, kente karşı duyarlılık göstermesi ve sorumluluk hissedebilmesinin gerekliliğini görmezden gelemeyen olmuşturlardır. Bu çalışmanın amacı da, gittikçe önemli hale gelen kentlilik bilinci çalışmalarında kullanılabilecek ölçek sayısının çok az olması nedeniyle yeni bir ölçek geliştirme çabasıdır. Çalışmaya, Karaman'da yaşayan 81'i kadın ve 65'i erkek olmak üzere toplam 146 birey gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılar, Karaman kentinde yaşamakta olan ve kenti temsil edebilme özelliğine sahip beş farklı özellikteki mahalle sakininden seçilmişlerdir. Veri toplama tekniği olarak anket tekniği, kolayda örnekleme yöntemi kullanılarak tercih edilmiştir. Çalışmanın geçerliğini değerlendirmek için keşfedici ve doğrulayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Ölçeğin; "kentli olma/kentsel davranışlar, kente bağlı olma/aidiyet, kentin güncel gelişmelerini takip etme/kentsel sosyal ve kültürel kazanımlar, memleketine bağlılık" şeklinde dört alt boyuta sahip olduğu belirlenmiştir. Çalışmanın geçerliğine ilişkin bulgular, çalışmanın dört faktör yapısı ile tutarlıdır. Uyum indeks değerleri için RMSEA=0.06, GFI=0.79, CFI=0.85 ve $\chi^2 / df=1.61$ olarak belirlenmiştir. Sonuç olarak, yapılan araştırma ve analizler ve elde edilen bulgular doğrultusunda kentlilik bilinci ölçeğinin geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler

Kent,
Kentlilik Bilinci,
Kentlilik Bilinci
Ölçeği.

ABSTRACT

Urban awareness has been an important concept for rapid urbanization in terms of cities. Urban managements don't ignore requirements of urban individuals' city-specific behaviors, integrating with physical and natural structure of city, individual' feeling as part of that city, being aware of individual living in a city and behaving accordingly, joining active city life as an individual, showing sensitiveness and feeling responsibility towards that city. The purpose of this study was to develop valid and reliable survey to measure urban awareness. Participants were 81 female and 65 male, totally 146 individuals who accepted to attend this study voluntarily. Participants were living in urban city of Karaman province. They were

Keywords

Urban,
Urbanity Awareness,
Urbanity Awareness
Scale

* Bu çalışma, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Gülşah KAZAK tarafından Doç. Dr. Hakan CANDAN danışmanlığında tamamlanmış olan "Mahalle Kültürünün Kentlilik Bilinci Üzerine Etkisi: Karaman Örneği" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

selected from five neighborhoods representing characteristics of urban individuals. Survey method was used for data collection and easy sampling method was applied for participants' selection. To checking validity and reliability of survey, exploratory and confirmatory factor analyses were used. Exploratory factor analysis demonstrated that survey had four sub-domains which were "being urban/urban behaviors, being part of urban/state of belonging, following current affairs of urban/ social and cultural gains from urban". Confirmatory factor analysis was used to assess the validity of the survey and findings were consistent with four sub-domains. Confirmatory factor analysis showed that fit index values were RMSEA = 0.06, GFI = 0.79, CFI = 0.85 and $\chi^2 / df = 1.61$. As a conclusion, findings of exploratory and confirmatory factor analyses indicated that developed urban awareness survey was valid and reliable tool.

1.GİRİŞ

Küreselleşme ile birlikte teknolojinin de hızla ilerlemesi, artan iletişim ağı doğrultusunda toplumlarda kültürel, ekonomik ve sosyal değişimler meydana getirmiş, kentlerin de farklı biçimlenmelerine sebep olmuştur. "Toplumu anlama ve değiştirme çabasında da mekan (kent) her zaman en önemli araçlardan biri olmuştur. İyi yaşamı ve iyi toplumu kent (mekan) üzerinden yaratmaya çalışmak; bir başka ifade ile iyi yaşamı mekanı değiştirerek ortaya çıkarmak çabası eski yunan polislerinden, sanayi kentine kadar geçen süreç içerisinde var olan bir düşünce olmuştur" (Serter, 2013: 67-68). İlk kurulan kentlerin yerleşim alanlarının oluşmasında ekolojik etkenler önemliken artık yerini sanayinin aldığı, ekonomik gelişime yönelen ve teknolojinin şekillendirdiği yerleşim alanları kentlerin biçimlerini oluşturmaktadır. 20. yüz yılın getirdiği bu gelişmeler paralelinde tüm dünya gibi Türkiye de hızlı bir kentleşme sürecine girmiştir.

Sosyal bilimlerin farklı disiplinlerinin yoğun inceleme konusu haline gelen kentleşme sürecinde, toplumsal, siyasal ve kültürel anlamda büyük bir değişim ve dönüşüm geçiren kentli bireylerin sahip olmaları gerektiği düşünülen kentli kimliği de sorgulanmaya başlanmıştır. Birbirinden farklı değerlere, gelenek göreneklere, anlayışlara sahip bireyleri aynı sınırlar içerisinde buluşturan kent kültürü, özellikle kentleşmenin getirmiş olduğu olumsuz etkileriyle boğuşan en önemli kavramlardan biridir. Kent kültürünün oluşması açısından ortak bir kentli kimliği yaratmanın önemi büyüktür. Ortak bir kentli kimliği etrafında birleşmek ise, kentlilik bilincinin yerleştiği ve benimsendiği bir mekan bir kent ile mümkün olabilecektir.

Klasik sosyal bilimciler kent kavramına farklı yönlerden bakmışlardır. Örneğin Marx kenti çok mülkiyetli ilişkileri ve sınıfları içerisinde barındıran, sınıf savaşlarının yer aldığı, kapitalizmin yarattığı bir çevre olarak tanımlarken, Tonnies "cemaat ve cemiyet" kavramları üzerinden hareket ederek kırsal ve kentsel toplulukların birbirinden olan farklılıklarını ortaya koymaya çalışmış, Weber ise kent kavramı üzerinde daha fazla yoğunlaşarak tüm düşünceleri içine alarak kıyaslama yapmıştır (Serter, 2013: 68). Weber (2003: 86-87), bir kentte mutlaka pazar yeri olması gerekliliğini vurgular ve "şehir bir pazar yeridir" ifadesini kullanır. Bu doğrultuda iktisadi şehir tanımlaması yapar ve ; "şehir, sakinlerinin hayatlarını tarımdan değil, esas itibariyle ticaret ve alışveriş ile kazandıkları bir yerleşim yeridir" cümlesi ile bu kuramını ifade etmektedir. Murray Bookchin (1999) "En iyimser tanımla kent, bir ekotopluktur" ifadesine yer verir. Nüfusun hızla artmasıyla kentler köy yerleşim alanlarından farklılaşmış, pazar yeri, askeri, ticari faaliyetleri içerisinde barındıran bir işleve sahip olmaya başlamıştır. Bu durumda kentlerin ortaya çıkışlarının temelinde ekonomik, dini ve sosyal süreçler yatmaktadır (Bek, 2013: 4).

Kentleşme kavramının iktisadi boyutu dışındaki sosyolojik boyutu, karşımıza kentlileşme kavramını çıkarmaktadır. Bu kavrama göre kırdan kente göç eden nüfusun ekonomik ve sosyal yönlerinden kırsal yaşamın tüm özelliklerini bırakıp, kentli yaşamı benimsemesi, kentlileşmenin sosyolojik boyutu olarak değerlendirilmektedir.

Kırdan kente göç eden insanlar zamanla "kent insanına" dönüşmüş gibi gözükseler de bu kişiler kırdaki yaşam tarzlarını tamamen bırakıp kentsel yaşama tarzını benimseyemezler. Kentlerde uzun yıllar yaşamış olmaları onların kır kökenlerini bırakmalarına sebep oluşturmamaktadır (Kartal, 1992: 227-228). "Kentlilik, bireylerin kentte yaşamının gerektirdiği koşul ve normları anlamış, özümsemiş ve benimsemiş olmalarıdır" (Biol, 2008: 28).

Toplumun kültürünü kaybetmeye başlaması, kentte yaşayan bireylerin birbirinden bağımsızlaşması sonucu, uzmanlarda kentlilik bilinci oluşturmanın önemli olduğu düşüncesini ortaya koymaktadır. Kentlilik bilinci oluşturulması ile "nasıl kentli olunur?" sorusu sorulmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda

bireylerin o kente olan bağlılığının ve aidiyet duygusunun oluşturulması büyük önem taşımıştır. Kentli birey olma, toplumda elde edilmiş kültür birikiminin, diğer bir deyişle kentli kültürü konusunda bilinçli olmaktır.

Kentlilik bilinci; kentte yaşayan tüm bireylerin kente özgü davranış sergilemeleri, kentin fiziki ve doğal yapısıyla bütünleşebilmeleri, bireyin kendini yaşadığı kentin bir parçası olarak algılaması, kentli bir birey olduğunun farkında olması ve buna uygun olarak davranabilmesi, aktif bir birey olarak kent yaşamına katılması, kente karşı duyarlılık göstermesi ve sorumluluk hissedebilmesidir. Kentlilik bilincinin oluşmasındaki en birincil şartlardan birisi bireyin yaşadığı kent ile güçlü bir bağ kurabilmesi ve kendisini yaşadığı kentin bir parçası hissedebilmesidir.

Bireyin hangi kentte doğmuş olmasından çok, bireyin hangi kente kendini ait hissetmesi kentlilik bilincinin bireysel çaba ile kazanıldığını göstermektedir. Yani birey farklı kentte doğmuş olsa bile yaşadığı kentte çevre ve konum elde etmesi, kendini kentin bir parçası hissetmesi, yaşadıkları kentin kültürünü benimsemesi ve o kentin sorunlarına çözüm üretme çabasını göstermesi, yaşadığı kentte bütünsel olarak kentli birey haline gelebilmektedir (Keskin, Sağocak, Vural Arslan, 2015: 39).

Bireysel faktörler(yaş, cinsiyet, meslek gibi), fiziki faktörler, sosyal faktörler ve ekonomik faktörler kentlilik bilincini etkileyen unsurlar arasında sayılmaktadır. Örneğin; bireylerin boş zamanlarını değerlendirme şekilleri, zihinlerinde kentlilik bilinci oluşumlarını da etkilemektedir. Sosyal çevresi kısıtlı olan bireyler ile sosyal çevresi geniş olan bireylerde oluşan kentlilik bilinci düzeyi birbirinden farklı olmaktadır. Ya da sosyo-ekonomik açıdan alt gelir grubu olarak tanımladığımız bireylerin çalışma standartları, kentsel alanlarda bu bireylerin kişisel, sosyal ve kültürel olarak gelişim göstermelerine gerekli olanakları tanımamaktadır. Bu bireylerin hem gelirlerinin hem de eğitim seviyelerinin kentli bireylerden düşük olması sebebiyle oluşan sosyal çevreleri kısıtlı olacak ve dolayısıyla gelir ve eğitim düzeyinin düşük olması onların bu kısıtlı çevrede çeşitli imkânlardan yoksun bırakacaktır (Geyik, 2010: 36).

Bu çalışmanın amacı kentte yaşayan bireylerin kentlilik bilincini belirlemek amacıyla kentlilik bilinci anketinin geçerlilik ve güvenilirlik analizini yapmaktır.

2. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

2.1. Çalışmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini Karaman'da yer alan geleneksel mahalle sakinleri ile yeni oluşturulan modern mahalle sakinleri oluşturmaktadır. Çalışmaya 146 kişi gönüllü olarak katılmıştır. Çalışmaya katılan mahalle sakinlerinin 81'i kadın ve 65'i erkektir. Katılımcıların eğitim durumunda en yüksek payı 51 kişi ile üniversite mezunları oluşturmaktadır. Katılımcıların mesleki durumlarında en yüksek payı 34 kişi ile ev hanımları oluşturmaktadır. 65 kişi doğum yerini Karaman merkez olarak belirtmiştir. Katılımcıların yaş aralığı çoğunluğunu ise 25-45 yaş aralığı oluşturmaktadır. Katılımcıların %54,8'i (80 kişi) oturdukları konutların sahibi olup, oturdukları konut tiplerinin de en yüksek payı %49,3'ü (72 kişi) apartman oluşturmaktadır. Katılımcıların yaşadıkları yerleşim alanlarında ki ikamet sürelerinin çoğunluğunu 20 yıl ve üzeri süredir buldukları yer olduğu belirtilmiştir.

2.2. Kentlilik Bilinci Anketinin Geliştirilme Süreci

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formu, katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum gibi özelliklerinin yanı sıra kentlilik bilincinin değerlendirilmesi adına eğitim durumu, meslek, doğum yeri, ikamet yeri, ikamet süresi, aylık gelir, oturulan yer, hanede oturan kişi sayısı ve oturdukları evlerin sahibi olup olmama durumu saptanmaya çalışılmıştır.

Anketin geliştirilmesi dört adımda gerçekleştirilmiştir:

Adım 1; katılımcılarda *kentlilik bilinci* kavramını ölçebilecek literatürde kentlilik bilinci anket taraması yapılmıştır. Yapılan literatür taraması sonucunda var olan anketlerde kentlilik bilincini ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir anket bulunmamıştır. Bunun üzerine kentlilik bilincini ölçebilecek anket geliştirilmesine karar verilmiştir.

Adım 2; geliştirilmesi planlanan anket için alanında uzman kişiler bulunan bir grup oluşturulmuştur. Bu grup içerisinde kentlilik bilinci konusunda uzman olan doktoralı bir öğretim elemanı, anket geliştirme ve istatistik konusunda uzman doktoralı öğretim elemanı, Türkçe dil yeterliliği uzmanı ve kentlilik bilinci üzerine çalışan bir yüksek lisans öğrencisi yer almıştır. Grup bir araya gelerek literatür taraması gerçekleştirmiştir. Yapılan tarama sonucunda kentlilik bilinci kavramından beklenen çıktılar belirlenmiştir. Her bir çıktı için en az üç soru yazılmıştır. Soruların yazılmasında Acungil (2012)'in Kentleşme Sürecinde Tokat'ta Kentlilik Bilinci yüksek lisans tezinden yararlanılmıştır. Her bir alt boyuta yazılan sorular sonucunda toplamda 28 soru üzerinden değerlendirme yapılmış 4 soru dil açısından tekrar düzeltilmiştir.

Adım 3; anket için geliştirilen 28 soru 5 kamu yönetimi lisans öğrencisi ile yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiştir. Değerlendirme sonucu bir soru anketten çıkarılmıştır. Kalan 27 soru uzmanlar tarafından incelenerek düzenlemeler yapılmıştır.

Adım 4; gerekli düzenlemeler ve düzeltmeler sonucunda 27 soruluk anket kent ile ilgili ders almış 10 lisans öğrencisine uygulatılmış ve anlaşılabilirlik tekrar test edilmiştir. Değerlendirme sonucunda 27 soruluk kentlilik bilinci anketi oluşturulmuştur.

2.2.2. Kentlilik Bilinci Anketinin Geçerliliği

Anketin geçerlilik ve güvenilirliği açısından anketin alt boyutlarının korelasyon değerlerinin ve faktör yüklerinin belirlenmesi amacıyla keşfedici faktör analizi yapıldı. Keşfedici faktör analizi sonuçları doğrulayıcı faktör analizi ile tekrar doğrulandı.

Kentlilik Bilincine ilişkin veriler temel faktörler analizi alan ve direct oblimin dönüştürmesine göre keşfedici faktör analizine tabi tutularak "Karaman'da kentlilik bilinci algısına" ilişkin temel faktörler açıklanmaya çalışılmıştır. Temel faktörler analizinin amacı her bir faktörün veri setinden maximum dik açılı varyans ortaya koymaktır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016: 198).

Faktör analizinde korelasyon matrisi incelenmiş, KMO ve Barlett Testlerine bakılmıştır. Örneklem grubundan elde edilen verilerin keşfedici faktör analizine uygun olup olmadığını Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Barlett testi açıklamaktadır (Kaya, 2013: 180). Keşfedici faktör analizinde örneklem grubundan alınan veri setinin faktör analizi açısından uygun olabilmesi için Kaiser-Meyer Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) katsayısının 0,60 ve üstünde olması istenmektedir. Yapılan analizde KMO (0,77) >0.6 ve Bartlett sig (0.00) <0.05 çıkmıştır (Gürbüz ve Şahin 2016: 311). Sonuçların istenen değerlere yakın aralıklarda çıkması matrisin faktör analizi için anlamlı olduğunu göstermektedir.

Maddelerin arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarabilecek faktör sayısının belirlenebilmesi için yamaç birikinti (Scree Plot) grafiği, özdeğer ve varyans yüzdelerinden yararlanılmıştır.

Direct Oblimin yöntemi ile rotasyon işlemi yapılmıştır. Direct Oblimin faktörlerin kendi aralarında ki ilişki derecesini belirlemeye yönelik olup çıkan delta değeri sıfır ya da negatif işaretli bir değerdir. Sıfır değeri en yüksek ilişkili olan faktörleri vermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2016:205). Belirlenen faktörlerin içerisinde yer alan soruları tespit etmek için Desen Matrix (Pattern Matrix) tablosuna bakılmıştır. Desen matrixinde her faktör altında en az 3 tane yüklenme olmalıdır. Bu yüklenmeler en yüksek sayısal değerlere bakılarak belirlenmektedir.

İlk olarak öz değerler tablosunda yer alan Eigenvalue değerleri 1.0 ve üzeri olan toplam skorlar kontrol edilmiştir. Analiz sonucunda ilk olarak 7 faktör elde edilmiştir. Birbirleri ile anlamsız olduğu düşünülen bu ifadeler için Direct Oblimin kullanılarak işlem tekrar yenilenmiştir. Sonuç olarak 4 faktör elde edilmiş ve faktörlere isim verilerek sınıflandırılma yapılmıştır (Tabachnick ve Fidell, 2012).

Faktör analizi sonucu pattern matrix tablosundaki faktör yüklerine bakılarak ve alan yazındaki çalışmalar göz önüne alınarak, hangi değişkenlerin hangi faktörlerin altına gelecekleri belirlenmiş ve her faktöre değerlere uygun isimler verilmiştir.

Tablo 1. Kentlilik Bilinci Faktör İsimlerinin Belirlenmesi

FAKTÖR	FAKTÖR AÇIKLAYICILIK ORANI VARYANS %	FAKTÖRÜN TANIMI
Faktör 1	16.871	KENTLİ OLMA/KENTSEL DAVRANIŞLAR
Faktör 2	11.954	KENTE BAĞLI OLMA/AİDİYET
Faktör 3	7.431	KENTİN GÜNCEL GELİŞMELERİNİ TAKİP ETME VE KENTSEL SOSYAL/KÜLTÜREL KAZANIMLAR
Faktör 4	4.672	MEMLEKETİNE BAĞLILIK

Tablo 2. Keşfedici Faktör Analizi

Alt Boyut/Madde	Değişken	Faktör Yüğü
KENTLİ OLMA/KENTSEL DAVRANIŞLAR		
2	Kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkestir	0,14
3	Kentin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk <u>kentte yaşayanlara</u> aittir.	0,19
4	Kentin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk <u>devlete ve belediyeye</u> aittir.	0,21
5	Kent yaşamı gelenek ve göreneklere verilen değerleri arttırmaktadır.	0,14
6	Trafik kurallarına uymaya, toplu taşıma araçlarında her zaman yaşlılara, özürülere, hamilelere yer vermeye özen gösteririm.	0,61
7	Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgarım.	0,54
22	Kendimi kentli olarak görüyorum.	0,41
KENTE BAĞLI OLMA/AİDİYET		
1	Kentin gerçek sahibi kentte doğup büyüyendir.	0,07
8	Karaman hiçbir şekilde ayrılmayacağım bir şehirdir.	0,51
9	Karaman'dan mecbur kalırsam ayrılırım.	0,10
10	İlk fırsatını bulduğumda Karaman'dan ayrılırım.	0,36
11	Karaman'da yaşamaktan memnunum.	0,70
12	Çocuklarımla geleceğini Karaman'da kurmasını isterim.	0,63
13	Başka bir yere gittiğimde Karaman'ı özleyorum.	0,42
23	Kendimi Karamanlı olarak görüyorum.	0,35

KENTİN GÜNCEL GELİŞMELERİNİ TAKİP ETME VE KENTSEL SOSYAL/KÜLTÜREL KAZANIMLAR

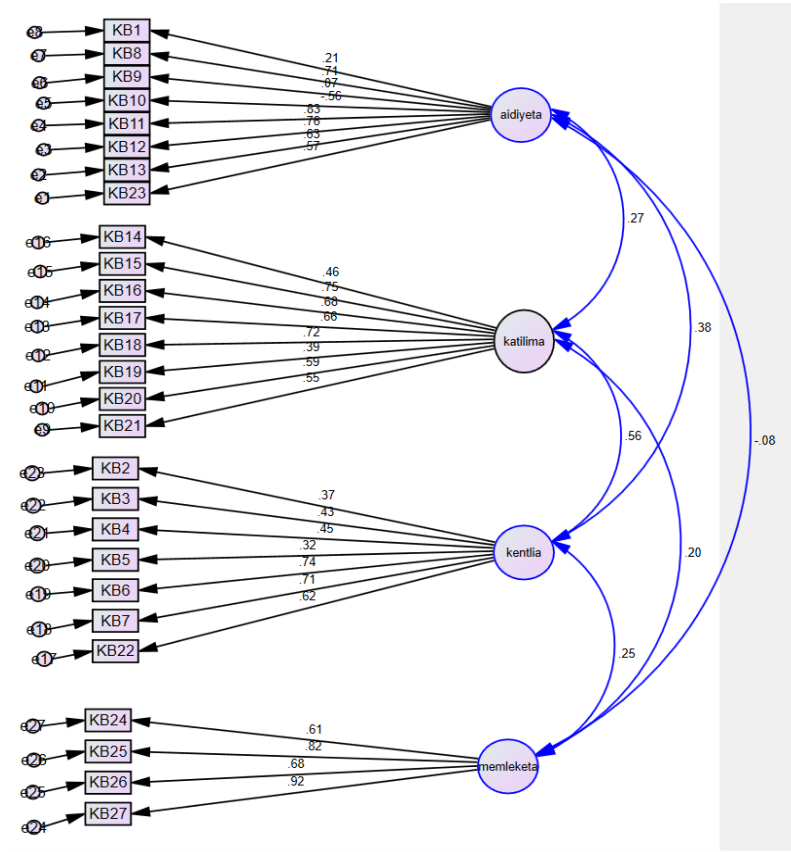
14	Karaman'da bulunan sosyal ve kültürel etkinliklere genellikle katılıyorum.	0,26
15	Karaman ile ilgili güncel gelişmeleri takip ederim.	0,53
16	Karaman ile ilgili güncel gelişmeleri yerel gazetelerden takip ederim.	0,47
17	Karaman ile ilgili güncel gelişmeleri radyo ve televizyondan takip ederim.	0,43
18	Karaman ile ilgili güncel gelişmeleri internetten takip ederim	0,51
19	Karaman ile ilgili dernek, vakıf veya başka herhangi bir kuruluş faaliyetine katılıyorum.	0,28
20	Karaman'ın yöresel festivallerini, etkinliklerini takip ederim.	0,43
21	Karaman tarihini ve coğrafi özelliklerini iyi bilirim.	0,32
MEMLEKETİNE BAĞLILIK		
24	Memleketime sıklıkla giderim.	0,40
25	Memlekete daha ziyade tanıdık ve akrabaları görmek için giderim.	0,69
26	Memlekete daha ziyade erzak, eşya v.b. getirmek için giderim.	0,51
27	Memleketteki tanıdık ve akrabaların düğün, hastalık, cenaze v.b. olaylarına sıklıkla giderim.	0,83

Maddelerinin doğruluk düzeyleri açısından teste uygunluğunu belirlemek için uyum iyiliği (Goodness-of-fit) testi kullanılmıştır. Sonucun anlamlı olabilmesi için $p < 0,05$ olması beklenmektedir. Test maddelerinin uyum iyiliği değerleri (Chi-Square:355.850,df:249, sig.:.000) anlamlı çıkmıştır. Test maddelerinin uyum iyiliği düzeyinin istenen seviyede olduğu belirlenmiştir.

Maddelerinin dağılım eğrisine göre, maddelerin birbirlerine yakın olmaları ve orta çizgiye yakınlıkları maddelerin homojenliğini olduğunu ifade etmektedir. Testin maddelerinin homojen olduğu söylenebilir.

2.2.3. Doğrulayıcı Faktör Analizi

Geliştirilen 27 maddelik ve 4 alt boyuttan oluşan Kentlilik Bilinci analizinin geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi ile değerlendirilmiştir. Toplam örneklem için çizilen modelin uyum indeksleri incelendiğinde $\chi^2/df = 511.60/318 = 1,61$ olarak hesaplanmıştır. χ^2/df değeri değerinin ($\chi^2/df < 2$) 2'nin altında olması mükemmel uyumu göstermektedir (Kelloway, 1998., akt: Aytaç ve Öngen, 2012: 17). Uyum iyiliği ölçütleri (model fit) için kullanılan değerler GFI(Goodness-Of-Fit Index), CFI(Comparative Fit Index) ve RMSEA(Root Mean Square Residual) olarak verilmektedir. GFI değeri 0-1 arasında değişmektedir. Bu değer 0.90'nın üzerinde olması iyi bir model göstergesi sayılmaktadır. CFI'da 0-1 arasında değişen değer almaktadır ve değer 1 yaklaştıkça uyum iyiliği artmakta, modelin güçlü bir uyum içinde olduğu söylenebilmektedir. RMSEA değeri 0'a yaklaştıkça modelin uyum iyiliği artmaktadır.

Şekil 1. Standardize Edilmiş Sonuçlar ile Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi

Tablo 3. Doğrulayıcı Faktör Analizi için Uyum İndeksleri

X ²	df	p	X ² /df	GFI	CFI	RMSEA
511.60	318	0.000	1.61	0.79	0.85	0.06

Diğer indeksler incelendiğinde, GFI değerinin 0,79 olması kabul edilebilir bir uyumun olduğunu, CFI değerinin 0,85 olması iyi bir uyumun olduğunu ve RMSEA değerinin 0,06 olması iyi bir uyumun olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak elde edilen bu uyum indeksleri değerleri modelin iyi bir uyuma sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

İnsanların tarih boyunca daima yerleşim yerleri oluşturmaları dolayısıyla kentler de içerisinde yaşayan toplulukla birlikte yeni karakterler edinmişler ve kendilerine has kültürler oluşturmuşlardır. 19. yy dan itibaren kentleşme süreci tüm dünyada hakim olmuş ve bu süreçte kentler içerisinde barındırdıkları kültürden uzaklaşmış, hatta kent kültürü ögesi yok olmuştur. 20. yy dan sonra oluşan kentlerde özellikle kırsal kesimden göç eden kişiler ne geleneklerini sürdürebilmişlerdir, ne de kentli olabilmişlerdir. Kentlerin gelişmesi devam ettikçe bireylerin kendilerini kente ait hissetmeleri, buldukları kenti sahiplenmeleri ve kent yaşamına uygun davranmaları, yani diğer bir deyişle kentlileşmeleri için çözüm aramak önem kazanmaya başlamıştır. Çünkü kendini o kente ait hissedebilen yani kentlilik bilincine sahip kişi ancak kentli bir birey olabilmektedir.

Faktör yükleri değerlendirildiğinde aslında katılımcıların %70' i Karaman'da yaşamaktan memnun olduklarını belirtmişlerdir. Kente aidiyet kavramının katılımcılarda bulunduğu söylenebilir. Katılımcılar

kente karşı yerine getirilmesi gereken görevlere verdikleri cevaplarda da kentli olma unsurlarının gerekliliklerini yerine getirmektedirler. Katılımcıların çoğunluğu Karaman'da yaşamaktan memnun olduklarını ve çocuklarının geleceğinin Karaman'da olmasını belirtmişlerdir. Acungil (2012)'nin Tokat ilinde yapmış olduğu çalışmada da bireyler yaşadıkları kentten memnun olup çocuklarının geleceğini Tokat'ta kurmasını istedikleri ortaya koyulmuştur. Ancak Tokat'ta yapılan çalışmada katılımcıların kente bağlılıklarına bakıldığında ifade ettikleri kadar kenti sahiplenmedikleri görülmektedir.

Kentlilik bilinci açısından "Kendimi Karamanlı olarak görüyorum" ifadesi önemli faktörler arasında olmasına rağmen "Kentin gerçek sahibi kentte yaşayan herkeştir" ifadesinin faktör yükü oldukça düşük çıkmıştır. Bireylerin doğum yerleri başka kentler olsa bile, kendilerini yaşadıkları kente ait birey olarak görebilmektedirler. Ayrıca katılımcıların yerel basını takip ettikleri ve kente karşı duyarlılıklarının yüksek olduğu görülmektedir. Mutlu (2011) ve Geyik (2010)'in yapmış oldukları çalışmalarda buldukları yerde doğmayan bireylerin yaşadıkları kente olan aidiyetlerinin ve kente bağlılıklarının düşük olduğu görülmektedir.

Kentli olmanın en önemli göstergelerinden biri de bireylerin kent yaşamında kendini etkileyecek kararlara kayıtsız kalmayıp tepki gösterme, kent ile ilgili etkinliklere, kuruluşlara katılabilmesidir. Bu soruların cevaplarında Karaman'da yaşayan bireylerin çekimser davrandıkları görülmektedir. Karaman'da yetersiz olan katılımı artırmak sadece kentte yaşayan bireylerin sorumluluğunda değildir. Bu sorumlulukların artmasında yerel yönetime, devlete, sivil toplum kuruluşları gibi kentte yer alan her kuruma görevler düşmektedir. Kentlilik bilinci davranış biçimlerinin bireyler tarafından içselleştirilmesi gerekmektedir. Kentini seven, kendini kentin parçası olarak gören, kentin sorunlarına karşı kendini duyarlı hissedebilen ve kentle ilgili sorunların çözümüne katkı sağlayabilen bireylerin artması, kentin gelişmesinde ve kentsel yaşam kalitesinin artmasının önemli etkenlerindedir. Yani Karaman'a özgü davranış ve tutumların oluşturulması, kentlilik bilincine sahip bireylerin çoğalması için gereken en önemli etkidir.

Bursa'da 2013 yılında yapılan kentlilik bilinci çalışmasında; bu çalışmada olduğu gibi memlekete ziyaret amaçlı gitme oranı yüksek olup, sivil toplum kuruluşlarına üyelik ve örgütlülük zayıf olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışmada kentlilik bilinci tanımı açısından bireyin kendini Bursalı olarak hissetmesi ve kendini kentin sahibi gibi görmesi önemli faktörler olarak belirlenmiştir. Bireyler başka bir yerde doğmuş olsalar bile, yaşadıkları kentte, o kente ait birey haline gelebilmektedirler. Yerel basının takibi ve kente karşı duyarlılık yüksektir. Bursa'da yaşayanların, sosyal aktivitelere (sinema, tiyatro, panel vb.) katılımı düşük görünmektedir (Ercoşkun, Öcalır-Akünel, Yenigül ve Alkan, 2016:12).

Kentte yaşayan herkesin kente karşı sorumlulukları bulunmaktadır. Temizlik konusu yerel yönetimlerin sorumluluğunda olmasına karşın bu konuda kentte yaşayanlara da önemli görevler düşmektedir. halkın kullandığı alanları kirletmeme konusunda çaba sarf etmesi, kentlilik bilinci ve kentte yaşayanlar açısından önemli bir görev olarak ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların bu konuya duyarlılığının düşük olduğu görülmektedir. "Kentnin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk kentte yaşayanlara aittir" ve "Kentnin gerek fiziki gerekse sosyal açıdan gelişmesinde, daha düzenli ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluk devlete ve belediyeye aittir" sorularına verilen cevapların düşük olması aslında katılımcıların bu konu hakkında net bir bilince ve bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Buna karşılık katılımcılar "Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgarım" ve "Trafik kurallarına uymaya, toplu taşıma araçlarında her zaman yaşlılara, özürülere, hamilelere yer vermeye özen gösteririm" sorularına ise yüksek oranda katılmışlardır. Şahin ve Anık (2016)'ın yapmış oldukları çalışmada katılımcılar kentin gelişmesinde ve yaşanabilir bir yer olmasında en büyük sorumluluğun kentte yaşayanlara ait olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca katılımcıların trafik kuralları, toplu taşıma kültürü gibi konularda genelde duyarlı oldukları ortaya çıkmaktadır. "Sokağa tükürülmesini, yerlere izmarit atılmasını, apartmanlarda ayakkabıların kapı önünde bırakılmasını yadırgarım" olarak yöneltile soruya yüksek oranda katılım gösterilmiştir.

Bu çalışma, kentlilik bilinci araştırılmasında kullanılacak yeni bir envanterin Türkçe literatüre kazandırılması açısından öneme sahip olmasıyla birlikte, bazı sınırlılıklar içermektedir. Çıkan sonuçlar çalışmada oluşturulan örneklem grubu için yeterli psikometrik özellikler ortaya koymuş olsa da, farklı

örneklem gruplarına yönelik çalışmaların yapılması ihtiyacı göz ardı edilmemelidir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmalar için örneklem grubunun genişliğinin kentte yaşayan bireyler açısından yüksek olması daha sağlıklı bilgi aktarımı sağlayarak literatüre katkısı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Acungil, Y. (2012). "*Kentleşme Sürecinde Tokat'ta Kentlilik Bilinci*". Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Aytaç, M., ve Öngen, B. (2012). "Doğrulayıcı faktör analizi ile yeni çevresel paradigma ölçeğinin yapı geçerliliğinin incelenmesi". *İstatistikçiler Dergisi* , 5, 14-22.
- Bek, N. (2013). "*Bir Yerleşim ve Yönetim Birimi Olarak Türkiye'de Mahalle*". Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi .
- Biol, G. (2008). "Kentlilik Bilinci ve Balıkesir'den Yarım Asırlık Bir Örnek: Yeni Çarşı Deneyimi". *Ege Mimarlık Dergisi* , 2 (65), 28-31.
- Bookchin, M. (1999). "*Kentsiz Kentleşme*" ,1. Baskı ,(Çevirmen , B. Özyalçın) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., ve Büyüköztürk, Ş. (2016). "*Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve LISREL Uygulamaları*", 4.Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Ercoskun, Ö.Y., Öcalır- Akunal, E.V., Yenigül, S.B., ve Alkan,L. (2016). "Kentlilik Bilincini Oluşturan Göstergeler ve Kentlilik Bilincini Geliştirme Yolları". *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 11, 4-23.
- Geyik, S. (2010). "*Kırdan Kente Göç Sonrası Kentlilik Bilinci (Mevlana Mahallesi Örneği)*". Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi .
- Gürbüz, S., ve Şahin, F. (2016). "*Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*", 3 Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kartal, S. K. (1992). "*Ekonomik ve Sosyal Yönleriyle Türkiye'de Kentleşme*", 2. Baskı, Ankara: Adım Yayıncılık.
- Keskin, E. B., Sağocak, M., ve Vural Arslan, T. (2015). "Kentlilik Bilinci Çalışmaları İçin Bir Model Önerisi: Bursa'da Kentlilik Bilinci Araştırması". *PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi* , 11 (1), 21-43.
- Serter, G. (2013). "Şikago Okulu Kent Kuramı: Kentsel Ekolojik Kuram". *Planlama Dergisi* , 23(2), 67-76.
- Şahin, K., ve Anık, M., (2016). "Göç, Kentleşme Ve Kentlilik Bilinci: Kırıkkale Örneği". *ZfWT* 8(3), 151-172.
- Tabachnick, B. G., ve Fidell, L. S. (2012). "*Using Multivariate Statistics 6th edition Pearson Education*". <https://books.google.com.tr/books?id=ucj1ygAACAAJ&dq=Using+Multivariat>.
- Weber, M. (2003). "*Şehir Modern Kentin Oluşumu*", 4. Baskı, İstanbul: Bakış Yayınları.